

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
Харківський національний університет внутрішніх справ
Сумська філія
Кафедра соціально-економічних дисциплін

МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ
ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ
з навчальної дисципліни «Основи економічної безпеки»
вибіркових компонент
освітньої програми першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
262 Правоохоронна діяльність (правоохоронна діяльність)

Суми 2024

ЗАТВЕРДЖЕНО

Науково-методичною радою
Харківського національного
університету внутрішніх справ
Протокол від 14.08.2024 № 8

СХВАЛЕНО

Вченою радою Сумської філії
Харківського національного
університету внутрішніх справ
Протокол від 08.07.2024 № 8

ПОГОДЖЕНО

Секцією Науково-методичної ради
ХНУВС з гуманітарних та соціально-
економічних дисциплін
Протокол від 13.08.2024 № 7

Розглянуто на засіданні кафедри соціально-економічних дисциплін
Протокол від 25.06.2024 № 23

Розробник:

доцент кафедри соціально-економічних дисциплін Сумської філії ХНУВС,
кандидат економічних наук Парфентій Л.А.

Рецензенти:

1. Доцент кафедри бухгалтерського обліку та оподаткування Навчально-наукового інституту бізнесу, економіки та менеджменту Сумського державного університету, кандидат економічних наук, доцент Кравченко О.В.
2. Заступник директора - начальник відділу навчально-методичної роботи Сумської філії Харківського національного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент Наumenко К.С.

1. Розподіл часу навчальної дисципліни за темами (денна форма навчання)

Номер та назва навчальної теми	Кількість годин, відведених на вивчення навчальної дисципліни						Вид контролю
	Всього	з них:					
		лекції	Семінарські заняття	Практичні заняття	Лабораторні заняття	Самостійна робота	
Семестр №5							
Тема № 1: Сутність економічної безпеки	12	4	-	4	-	4	
Тема № 2: Загальні теоретичні положення економічної безпеки підприємства	12	2	-	2	-	8	
Тема № 3: Загрози економічній безпеці підприємств. Економічні злочини, які впливають на стан економічної безпеки підприємництва	12	2	-	4	-	6	
Тема №4: Показники оцінки стану економічної безпеки підприємства	12	2	-	2	-	8	
Тема №5: Механізм забезпечення економічної безпеки підприємства	12	2	-	2	-	8	
Тема №6: Законодавче регулювання економічної безпеки підприємства	12	2	-	2	-	8	
Тема №7: Сутність і основні чинники економічної безпеки регіону	12	2	-	2	-	8	
Тема №8: Економічна безпека держави як складова національної безпеки	12	2	-	2	-	8	
Тема №9: Складові економічної безпеки держави	12	4		4		4	
Тема №10: Сучасні проблеми та механізми забезпечення економічної безпеки України	12	2	-	2	-	8	
Всього за семестр №5:	120	24	-	26	-	70	Залік

2. Розподіл часу навчальної дисципліни за темами (заочна форма навчання)

Номер та назва навчальної теми	Кількість годин, відведених на вивчення навчальної дисципліни						Вид контролю
	Всього	з них:					
		лекції	Семінарські заняття	Практичні заняття	Лабораторні заняття	Самостійна робота	
Семестр №5							
Тема № 1: Сутність економічної безпеки	12		-	2	-	10	
Тема № 2: Загальні теоретичні положення економічної безпеки підприємства	12	2	-		-	10	
Тема № 3: Загрози економічній безпеці підприємств. Економічні злочини, які впливають на стан економічної безпеки підприємництва	12		-		-	12	
Тема №4: Показники оцінки стану економічної безпеки підприємства	12		-		-	12	
Тема №5: Механізм забезпечення економічної безпеки підприємства	12		-		-	12	
Тема №6: Законодавче регулювання економічної безпеки підприємства	12		-		-	12	
Тема №7: Сутність і основні чинники економічної безпеки регіону	12	2	-		-	10	
Тема №8: Економічна безпека держави як складова національної безпеки	12	2	-		-	10	
Тема №9: Складові економічної безпеки держави	12					12	
Тема №10: Сучасні проблеми та механізми забезпечення економічної безпеки України	12		-	2	-	10	
Всього за семестр №5:	120	6	-	4	-	110	Залік

3. Методичні вказівки до практичних занять

Тема № 1: Сутність економічної безпеки

Практичні заняття 1-2 (д.ф.н.), практичне заняття 1 (з.ф.н.) Сутність економічної безпеки

Навчальна мета заняття: сформувати у студентів знання про зміст, структуру, принципи, предмет і суб'єкти економічної безпеки.

Час проведення - 4 год. (д.ф.н.), 2 год. (з.ф.н.)

Місце проведення – навчальна аудиторія.

Навчальні питання

1. Історичні аспекти розвитку системи економічної безпеки.
2. Поняття, предмет, зміст і суб'єкти економічної безпеки.
3. Принципи економічної безпеки, її структура та рівні.
4. Сутність економічної безпеки особистості.
5. Загрози економічній безпеці особистості.
6. Забезпечення економічної безпеки особистості.
7. Фінансова безпека особи.

Виконати завдання

Проаналізувати взаємозв'язки між різними рівнями економічної безпеки та навести приклади:

- 1) коли зростання економічної безпеки на одному рівні призводить до підвищення економічної безпеки на іншому рівні (прямий взаємозв'язок);
- 2) коли підвищення економічної безпеки на одному рівні спричиняє зниження економічної безпеки на іншому рівні (обернений взаємозв'язок).

Рівень економічної безпеки	Міжнародна економічна безпека	Економічна безпека держави	Економічна безпека регіону	Економічна безпека підприємства	Економічна безпека особистості
Міжнародна економічна безпека		Прямий взаємозв'язок:	Прямий взаємозв'язок:	Прямий взаємозв'язок:	Прямий взаємозв'язок:
		Обернений взаємозв'язок:	Обернений взаємозв'язок:	Обернений взаємозв'язок:	Обернений взаємозв'язок:
Економічна безпека держави	Прямий взаємозв'язок:		Прямий взаємозв'язок:	Прямий взаємозв'язок:	Прямий взаємозв'язок:
	Обернений взаємозв'язок:		Обернений взаємозв'язок:	Обернений взаємозв'язок:	Обернений взаємозв'язок:
Економічна безпека регіону	Прямий взаємозв'язок:	Прямий взаємозв'язок:		Прямий взаємозв'язок:	Прямий взаємозв'язок:
	Обернений взаємозв'язок:	Обернений взаємозв'язок:		Обернений взаємозв'язок:	Обернений взаємозв'язок:
Економічна безпека підприємства	Прямий взаємозв'язок:	Прямий взаємозв'язок:	Прямий взаємозв'язок:		Прямий взаємозв'язок:
	Обернений взаємозв'язок:	Обернений взаємозв'язок:	Обернений взаємозв'язок:		Обернений взаємозв'язок:
Економічна безпека особистості	Прямий взаємозв'язок:	Прямий взаємозв'язок:	Прямий взаємозв'язок:	Прямий взаємозв'язок:	
	Обернений взаємозв'язок:	Обернений взаємозв'язок:	Обернений взаємозв'язок:	Обернений взаємозв'язок:	

ПРИКЛАД:

Економічна безпека держави - економічна безпека особистості, прямий взаємозв'язок: ефективні заходи, спрямовані на підтримання стабільності національної валюти, позитивно впливають як на рівень економічної безпеки держави, так і на економічну безпеку кожного громадянина цієї держави.

Економічна безпека держави - економічна безпека підприємства, обернений взаємозв'язок: підвищення рівня оподаткування підприємств

позитивно вплине на економічну безпеку держави (у короткостроковому періоді) у зв'язку зі збільшенням обсягу податкових надходжень до бюджету, але негативно відобразиться на економічній безпеці цих підприємств.

Література:

1. Про основи національної безпеки України: Закон України від 19.06.2003 № 964-IV // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2003. – № 39. – с. 351.
2. Варналій З. С. Економічна безпека: Навч. посіб. / за ред. З. С. Варналія. – К.: Знання, 2009. – 647 с.
3. Економічна безпека : навчальний посібник / Користін О.Є. [та ін.] ; за ред. О.М. Джужі ; МОНУ. – Київ : Всеукраїнська асоціація видавців "Правова єдність" ; Алерта ; КНТ ; Центр учбової літератури, 2010. – 368 с.
4. Економічна безпека: підручник / авт. кол. ; за ред. д-ра екон. наук, проф. О. Б. Жихор, д-ра екон. наук, проф. О. І. Барановського. – К. : УБС НБУ, 2015.
5. Кравчук Н. Я. Економічна безпека: навч.-метод.посіб./ Н. Я. Кравчук, О. Я. Колісник, О. Ю. Мелих. – Тернопіль: ТНЕУ, 2010. – 277 с.
6. Моделювання економічної безпеки: держава, регіон, підприємство : моногр. / за ред. В. М. Гейця. - Х. : ВД «ІНЖЕК», 2006. - 240 с.

Необхідне обладнання – ноутбук, мультимедійний проектор, екран.

Хід проведення заняття

I. Розпочати заняття необхідно з постановки проблемних питань з теми та визначення мотиваційних основ вивчення матеріалу теми. Звертається увага студентів на окремі питання, які необхідно розкрити під час виступів та обговорення під час заняття.

II. Основна частина заняття присвячена обговоренню та аналізу питань теми.

Під час розгляду першого питання студенти повинні дослідити історичний аспект економічної безпеки.

При обговоренні другого питання необхідно висвітлити поняття, предмет, зміст і суб'єктів економічної безпеки.

Відповідаючи на третє питання, студенти повинні розглянути принципи економічної безпеки, її структуру та рівні.

Під час розгляду четвертого питання студенти повинні висвітлити сутність економічної безпеки особистості.

Розкриваючи п'яте питання, необхідно дослідити загрози економічній безпеці особистості.

Шостим питанням студенти мають дослідити забезпечення економічної безпеки особистості.

Відповідаючи на сьоме питання, студенти повинні розглянути фінансову безпеку особи.

Після розгляду теоретичних питань та їх обговорення, перевіряється виконання самостійної роботи, проводиться контроль знань.

III. У заключній частині заняття аналізується та узагальнюється вивчений матеріал, підбиваються підсумки щодо рівня засвоєння матеріалу теми, викладач оголошує інформацію про отримані на занятті оцінки, а також пояснює завдання на наступну тему практичного заняття.

Завдання, що виносяться на самостійну роботу студента

1. Законспектувати питання «Сутність і засоби здійснення економічної безпеки».
2. Розробити презентацію на тему «Передумови та чинники зміцнення економічної безпеки».

Теми рефератів

1. Економічна безпека в системі національної безпеки.
2. Економічна безпека держави, суб'єктів господарювання, населення: проблема співвідношення.
3. Система забезпечення економічної безпеки.
4. Глобалізація як фактор економічної безпеки.
5. Економічна безпека особи: чинники, критерії, загрози.

Тема № 2: Загальні теоретичні положення економічної безпеки підприємства

Практичне заняття 3 (д.ф.н.) Загальні теоретичні положення економічної безпеки підприємства

Навчальна мета заняття: сформулювати у студентів знання про законодавче та нормативно-правове регулювання економічної безпеки підприємства, сутність і концептуальні засади економічної безпеки підприємства, службу безпеки підприємства, а також методичні підходи, критерії та індикатори оцінки економічної безпеки підприємства.

Час проведення - 2 год. Місце проведення – навчальна аудиторія.

Навчальні питання

1. Поняття економічної безпеки підприємства.
2. Концептуальні засади економічної безпеки підприємства.
3. Служба безпеки підприємства та її роль в системі забезпечення економічної безпеки.

Виконати завдання

Проаналізувати і описати в таблиці вплив основних функціональних складових економічної безпеки підприємства на її рівень.

Функціональна складова економічної безпеки підприємства	Вплив на рівень економічної безпеки підприємства
Фінансова	
Інтелектуальна	
Кадрова	
Соціальна	
Технічна	

Технологічна	
Юридична	
Інформаційна	
Екологічна	
Силова	
Інноваційна	
Енергетична	

Література:

1. Про основи національної безпеки України: Закон України від 19.06.2003 № 964-IV // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2003. – № 39. – с. 351.
2. Васильців Т.Г. Економічна безпека підприємництва України: стратегія та механізми зміцнення: Монографія. – Львів: Арал, 2008. – 384с.
3. Донець Л. І. Економічна безпека підприємства: Навч. посіб. / Л.І. Донець, Н. В. Ващенко. – К.: ЦУЛ, 2008. – 240 с.
4. Економічна безпека підприємства: навчальний посібник / [Небава М. І., Міронова Ю.В.] – Вінниця : ВНТУ, 2017. – 73 с.
5. Економічна та майнова безпека бізнесу: навчальний посібник / Б.М. Андрушків, Л.Я. Малюта. –Тернопіль: ФОП Паляниця В.А., 2016. – 180 с.
6. Іванюта Т. М. Економічна безпека підприємства: Навч. посіб./ Т. М. Іванюта, А. О. Заїчковський. – К.: ЦУЛ, 2009. – 256 с.
7. Міненко М. В. Сутність та види суб'єктів забезпечення економічної безпеки підприємств / М. В. Міненко. // Ефективна економіка. - 2014. - № 2. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2014_2_77.
8. Ортинський В. Л. Економічна безпека підприємств, організацій та установ: навч. посібник / В. Л. Ортинський, І. С. Керницький, З. Б. Живко . – Київ : Правова єдність, 2009 . – 542 с.
9. Отенко І. П. Економічна безпека підприємства: Навч. посіб./ І. П. Отенко, Г. А. Іващенко, Д. К. Воронков. – Харків: ХНЕУ, 2012. – 256 с.
- 10.Скриньковський Р. М. Діагностика безпеки підприємства в політико-правовій сфері / Р. М. Скриньковський, Р. І. Крамар, Х. В. Машталір // Вісник Південного регіонального центру Національної академії правових наук України. - 2016. - № 7. - С. 151-158. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vprc_2016_7_20.

Необхідне обладнання – ноутбук, мультимедійний проектор, екран.

Хід проведення заняття

І. Розпочати заняття необхідно з постановки проблемних питань з теми та визначення мотиваційних основ вивчення матеріалу теми. Звертається увага студентів на окремі питання, які необхідно розкрити під час виступів та обговорення під час заняття.

ІІ. Основна частина заняття присвячена обговоренню та аналізу питань теми.

Під час розгляду першого питання студенти повинні дослідити поняття економічної безпеки підприємства.

При розкритті другого питання необхідно проаналізувати концептуальні засади економічної безпеки підприємства. Також слід розглянути принципи ефективного управління економічною безпекою підприємства.

Відповідаючи на третє питання, студенти повинні висвітлити сутність і завдання служби безпеки підприємства.

Після розгляду теоретичних питань та їх обговорення, перевіряється виконання самостійної роботи, проводиться контроль знань.

III. У заключній частині заняття аналізується та узагальнюється вивчений матеріал, підбиваються підсумки щодо рівня засвоєння матеріалу теми, викладач оголошує інформацію про отримані на занятті оцінки, а також пояснює завдання на наступну тему практичного заняття.

Завдання, що виносяться на самостійну роботу студента

1. Законспектувати питання «Система економічної безпеки підприємства».
2. Розробити презентацію на тему «Джерела економічної небезпеки підприємства».

Теми рефератів

1. Економічна безпека підприємства: сутність, критерії, загрози.
2. Розвиток підприємництва в Україні та його вплив на рівень економічної безпеки.
3. Податкова політика України, її вплив на економічну безпеку держави і суб'єктів господарювання.

Тема № 3: Загрози економічній безпеці підприємств. Економічні злочини, які впливають на стан економічної безпеки підприємництва

Практичні заняття 4-5 (д.ф.н.) Загрози економічній безпеці підприємств.

Економічні злочини, які впливають на стан економічної безпеки підприємництва

Навчальна мета заняття: сформувати у студентів знання про загрози економічній безпеці підприємства та основні напрями їх нейтралізації.

Час проведення - 4 год. (д.ф.н.). Місце проведення – навчальна аудиторія.

Навчальні питання

1. Чинники економічної безпеки підприємства.
2. Загрози економічній безпеці підприємства.
3. Економічні злочини, які впливають на стан економічної безпеки.
4. Рейдерство як загроза економічній безпеці підприємств.
5. Основні напрями нейтралізації загроз економічній безпеці підприємства.

Виконати завдання

Завдання 1

Зазначити в таблиці приклади зовнішніх і внутрішніх загроз, які здійснюють негативний вплив на основні функціональні складові економічної безпеки підприємства.

Функціональна складова економічної безпеки підприємства	Зовнішні загрози	Внутрішні загрози
Фінансова		
Інтелектуальна		
Кадрова		
Соціальна		
Технічна		
Технологічна		
Юридична		
Інформаційна		
Екологічна		
Силова		
Інноваційна		
Енергетична		

Завдання 2

Знайти у ЗМІ інформацію та навести приклади трьох різних видів економічних злочинів (фіктивне підприємництво, розготівлювання грошових коштів, злочини у кредитно-фінансовій сфері, ухилення від сплати податків, злочини у сфері страхування, службові злочини). Обов'язково зазначити посилання на джерело, з якого взята інформація.

Ділова гра

Група ділиться на команди. Кожна команда по черзі зазначає реальну або потенційну загрозу економічній безпеці підприємства, інші команди мають озвучити свої міркування стосовно того яким чином можна запобігти виникненню цієї загрози та усунути її у випадку реалізації. Черговість, у якій команди формують загрози, визначається на основі «рейтингового запитання»: викладач задає питання, що передбачає числову відповідь; команда, що була найближчою у своїй відповіді до правильного значення, вступає у гру першою; команда, яка була найдалі – останньою.

Команда, що сформулювала коректну загрозу, отримує 1 бал. Коректність загрози оцінюється викладачем. У випадку некоректно сформульованої загрози команда пропускає свій хід і не отримує 1 бал.

Команди, які запропонували шляхи запобігання та усунення загрози, отримують по 2 бали.

Команди, які не мають міркувань стосовно шляхів запобігання та усунення загрози, не отримують бали, а ці 2 бали віддаються команді, що сформулювала загрозу.

Гра триває до тих пір, щоб кожна з команд сформулювала загрозу однакової кількості разів (мінімум один раз). Перемагає та команда, що набрала найбільшу кількість балів.

Література:

1. Про основи національної безпеки України: Закон України від 19.06.2003 № 964-IV // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2003. – № 39. – с. 351.
2. Васильців Т.Г. Економічна безпека підприємництва України: стратегія та механізми зміцнення: Монографія. – Львів: Арал, 2008. – 384с.
3. Донець Л. І. Економічна безпека підприємства: Навч. посіб. / Л.І. Донець, Н. В. Ващенко. – К.: ЦУЛ, 2008. – 240 с.
4. Економічна безпека підприємства: навчальний посібник / [Небава М. І., Міронова Ю.В.] – Вінниця : ВНТУ, 2017. – 73 с.
5. Економічна та майнова безпека бізнесу: навчальний посібник / Б.М. Андрушків, Л.Я. Малюта. –Тернопіль: ФОП Паляниця В.А., 2016. – 180 с.
6. Іванюта Т. М. Економічна безпека підприємства: Навч. посіб./ Т. М. Іванюта, А. О. Заїчковський. – К.: ЦУЛ, 2009. – 256 с.
7. Макалюк, І. В. Шляхи подолання загроз економічній безпеці підприємства [Текст] / І. В. Макалюк, А. Г. Гаврилова // Сучасні проблеми економіки і підприємництва. – 2016. – Вип. 18. – С. 137-144.
8. Ортинський В. Л. Економічна безпека підприємств, організацій та установ: навч. посібник / В. Л. Ортинський, І. С. Керницький, З. Б. Живко . – Київ : Правова єдність, 2009 . – 542 с.
9. Отенко І. П. Економічна безпека підприємства: Навч. посіб./ І. П. Отенко, Г. А. Іващенко, Д. К. Воронков. – Харків: ХНЕУ, 2012. – 256 с.
10. Пашнюк Л. О. Загрози економічній безпеці підприємства та засоби їх нейтралізації / Л. О. Пашнюк // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка. - 2013. - Вип. 10. - С. 93-97. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKNU_Ekon_2013_10_22.

Необхідне обладнання – ноутбук, мультимедійний проектор, екран.

Хід проведення заняття

I. Розпочати заняття необхідно з постановки проблемних питань з теми та визначення мотиваційних основ вивчення матеріалу теми. Звертається увага студентів на окремі питання, які необхідно розкрити під час виступів та обговорення під час заняття.

II. Основна частина заняття присвячена обговоренню та аналізу питань теми.

Під час розгляду першого питання студенти повинні висвітлити чинники економічної безпеки підприємства.

Розкриваючи друге питання, необхідно дослідити загрози економічній безпеці підприємства.

При висвітленні третього питання необхідно розглянути економічні злочини, які впливають на стан економічної безпеки.

Четвертим питанням студенти мають дослідити рейдерство як загрозу економічній безпеці підприємств.

Відповідаючи на п'яте питання, студенти повинні розглянути основні напрями нейтралізації загроз економічній безпеці підприємства. При цьому, варто зосередити увагу на системі безпеки підприємства.

Після розгляду теоретичних питань та їх обговорення, перевіряється виконання самостійної роботи, проводиться контроль знань.

III. У заключній частині заняття аналізується та узагальнюється вивчений матеріал, підбиваються підсумки щодо рівня засвоєння матеріалу теми, викладач оголошує інформацію про отримані на занятті оцінки, а також пояснює завдання на наступну тему практичного заняття.

Завдання, що виносяться на самостійну роботу студента

1. Законспектувати питання «Економічна інформація як об'єкт економічних злочинів та її класифікація».
2. Розробити презентацію на тему «Захист суб'єктів економічних відносин від шахрайства».

Теми рефератів

1. Прямі іноземні інвестиції як чинник впливу на економічну безпеку.
2. Зовнішня торгівля України та її вплив на економічну безпеку.
3. Причини появи рейдерства в трансформаційних економіках.
4. Рейдерство та зловживання службовим становищем.
5. Неврегульованість відносин власності.

Тема № 4: Показники оцінки стану економічної безпеки підприємства

Практичне заняття 6 (д.ф.н.) Показники оцінки стану економічної безпеки підприємства

Навчальна мета заняття: сформулювати у студентів знання про методичні підходи, критерії та індикатори оцінки економічної безпеки підприємства.

Час проведення - 2 год. Місце проведення – навчальна аудиторія.

Навчальні питання

1. Сутність, принципи та напрями оцінки економічної безпеки підприємства.
2. Методичні підходи та критерії оцінки економічної безпеки підприємства.
3. Індикатори оцінки економічної безпеки підприємства.

Виконати завдання

Відповідно до наведених у таблиці даних визначте інтегральну оцінку економічної безпеки кожного підприємства.

Складова економічної безпеки підприємства	Ранг (вагомість) складової економічної безпеки	Оцінка складової економічної безпеки підприємства					Оцінка складової економічної безпеки підприємства з урахуванням вагомості				
		Підприємство 1	Підприємство 2	Підприємство 3	Підприємство 4	Підприємство 5	Підприємство 1	Підприємство 2	Підприємство 3	Підприємство 4	Підприємство 5
Фінансова	0,25	3,8	4,0	4,1	4,6	3,1					
Кадрова	0,2	3,4	3,9	4,3	3,8	3,1					
Технологічна	0,1	3,7	3,8	4,8	3,9	3,2					
Правова	0,1	3,6	4,9	3,4	3,7	3,8					
Інформаційна	0,2	4,0	3,3	4,2	3,4	4,5					
Екологічна	0,05	3,9	3,2	4,0	3,3	4,8					
Силова	0,1	4,0	3,5	4,0	3,2	3,0					
Інтегральна оцінка економічної безпеки підприємства											

Внесіть зміни у ранжування складових економічної безпеки, виходячи з власних міркувань щодо впливу кожної складової на рівень економічної безпеки підприємства. Зверніть увагу, що сума коефіцієнтів ранжування має дорівнювати 1!

Визначте інтегральну оцінку економічної безпеки кожного підприємства з урахуванням нових коефіцієнтів вагомості.

Складова економічної безпеки підприємства	Ранг (вагомість) складової економічної безпеки	Оцінка складової економічної безпеки підприємства					Оцінка складової економічної безпеки підприємства з урахуванням вагомості				
		Підприємство 1	Підприємство 2	Підприємство 3	Підприємство 4	Підприємство 5	Підприємство 1	Підприємство 2	Підприємство 3	Підприємство 4	Підприємство 5
Фінансова		3,8	4,0	4,1	4,6	3,1					
Кадрова		3,4	3,9	4,3	3,8	3,1					
Технологічна		3,7	3,8	4,8	3,9	3,2					
Правова		3,6	4,9	3,4	3,7	3,8					
Інформаційна		4,0	3,3	4,2	3,4	4,5					
Екологічна		3,9	3,2	4,0	3,3	4,8					
Силова		4,0	3,5	4,0	3,2	3,0					
Інтегральна оцінка економічної безпеки підприємства											

Проаналізуйте зміни значень інтегральних оцінок економічної безпеки підприємств, обумовлені змінами у ранжуванні складових економічної безпеки.

Надайте рекомендації кожному підприємству щодо основних напрямів підвищення рівня економічної безпеки.

Література:

1. Про основи національної безпеки України: Закон України від 19.06.2003 № 964-IV // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2003. – № 39. – с. 351.
2. Донець Л. І. Економічна безпека підприємства: Навч. посіб. / Л.І. Донець, Н. В. Ващенко. – К.: ЦУЛ, 2008. – 240 с.
3. Економічна безпека підприємства: навчальний посібник / [Небава М. І., Міронова Ю.В.] – Вінниця : ВНТУ, 2017. – 73 с.
4. Журавка, Ф. О. Сутність і роль фінансової безпеки суб'єкта підприємництва в контексті забезпечення його економічної безпеки [Текст] / Ф. О. Журавка, Л. А. Могиліна // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України: зб. наук. праць / Державний вищий навчальний заклад "Українська академія банківської справи Національного банку України". – Суми, 2012. – Вип. 35. – С. 16 – 24.
5. Іванюта Т. М. Економічна безпека підприємства: Навч. посіб./ Т. М. Іванюта, А. О. Заїчковський. – К.: ЦУЛ, 2009. – 256 с.
6. Камлик М. І. Економічна безпека підприємницької діяльності. Економікоправовий аспект: Навч. посіб./ М. І. Камлик. – К.: Атіка, 2005. – 432 с.
7. Козаченко Г. В. Економічна безпека підприємства: сутність та механізм забезпечення : [монографія] / Козаченко Г. В., Пономарьов В. П., Ляшенко О. М. – К. : Лібра, 2003. – 280 с.
8. Ортинський В. Л. Економічна безпека підприємств, організацій та установ: навч. посібник / В. Л. Ортинський, І. С. Керницький, З. Б. Живко . – Київ : Правова єдність, 2009 . – 542 с.
9. Отенко І. П. Економічна безпека підприємства: Навч. посіб./ І. П. Отенко, Г. А. Іващенко, Д. К. Воронков. – Харків: ХНЕУ, 2012. – 256 с.

Необхідне обладнання – ноутбук, мультимедійний проектор, екран.

Хід проведення заняття

I. Розпочати заняття необхідно з постановки проблемних питань з теми та визначення мотиваційних основ вивчення матеріалу теми. Звертається увага студентів на окремі питання, які необхідно розкрити під час виступів та обговорення під час заняття.

II. Основна частина заняття присвячена обговоренню та аналізу питань теми.

При розкритті першого питання студенти повинні розглянути сутність, принципи та напрями оцінки економічної безпеки підприємства. Необхідно дослідити методику оцінки системи економічної безпеки на підприємстві шляхом оцінювання кожної основної функціональної складової цієї системи.

Під час розгляду другого питання необхідно проаналізувати методичні підходи та критерії оцінки економічної безпеки підприємства, а також позитивні та негативні сторони кожного підходу.

При висвітленні третього питання необхідно розглянути індикатори оцінки економічної безпеки підприємства, а саме основні показники оцінки рівня

економічної безпеки підприємства за її компонентами. Також слід розглянути розрахункові формули основних показників оцінки рівня економічної безпеки підприємства.

Після розгляду теоретичних питань та їх обговорення, перевіряється виконання самостійної роботи, проводиться контроль знань.

III. У заключній частині заняття аналізується та узагальнюється вивчений матеріал, підбиваються підсумки щодо рівня засвоєння матеріалу теми, викладач оголошує інформацію про отримані на занятті оцінки, а також пояснює завдання на наступну тему практичного заняття.

Завдання, що виносяться на самостійну роботу студента

1. Законспектувати питання «Технічні засоби та методика їх застосування в системі безпеки підприємства».
2. Розробити презентацію на тему «Методи збирання економічної інформації у зовнішньому середовищі суб'єкта господарювання (ділова розвідка)».

Теми рефератів

1. Інституційне підкріплення системи діагностики і моніторингу економічної безпеки підприємництва.
2. Порівняльний аналіз рівня економічної безпеки підприємництва в Україні та інших країнах світу.
3. SWOT-аналіз внутрішнього і зовнішнього середовища економічної безпеки підприємництва в Україні (регіоні).

Тема № 5: Механізм забезпечення економічної безпеки підприємства

Практичне заняття 7 (д.ф.н.) Механізм забезпечення економічної безпеки підприємства

Навчальна мета заняття: сформулювати у студентів знання про основні підходи та суб'єкти забезпечення економічної безпеки підприємства.

Час проведення - 2 год. Місце проведення – навчальна аудиторія.

Навчальні питання

1. Підходи до забезпечення економічної безпеки підприємства.
2. Суб'єкти забезпечення економічної безпеки підприємства.
3. Кадрове забезпечення економічної безпеки підприємства.

Виконати завдання

Обрати будь-яке підприємство (краще взяти підприємство, на якому працюєте ви чи ваші батьки, родичі, друзі) та використовуючи самостійно зібрані дані щодо результатів діяльності цього підприємства провести SWOT-аналіз, зробити оцінку поточного стану економічної безпеки компанії, виявити існуючі внутрішні та зовнішні загрози та розробити (визначити) стратегічні напрями забезпечення економічної безпеки фірми.

Методичні рекомендації до розв'язання завдання

Для зіставлення можливостей підприємства умовам ринку застосовується матриця SWOT, що має такий вигляд (табл. 5.1). На перетині розділів утворюються чотири поля: «СйМ» (сила й можливості); «СйЗ» (сила й загрози); «СіМ» (слабкість і можливість); «СіЗ» (слабкість і загрози). На кожному з даних полів необхідно розглянути всі можливі парні комбінації й виділити ті, які повинні бути враховані при розробці стратегії забезпечення економічної безпеки підприємства.

Таблиця 5.1 – Матриця SWOT

	Можливості 1. 2. 3.	Загрози 1. 2. 3.
Сильні сторони 1. 2. 3.	ПОЛЕ «СйМ»	ПОЛЕ «СйЗ»
Слабкі сторони 1. 2. 3	ПОЛЕ «СіМ»	ПОЛЕ «СіЗ»

Література:

1. Про основи національної безпеки України: Закон України від 19.06.2003 № 964-IV // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2003. – № 39. – с. 351.
2. Васильців Т.Г. Економічна безпека підприємництва України: стратегія та механізми зміцнення: Монографія. – Львів: Арал, 2008. – 384с.
3. Донець Л. І. Економічна безпека підприємства: Навч. посіб. / Л.І. Донець, Н. В. Ващенко. – К.: ЦУЛ, 2008. – 240 с.
4. Економічна безпека підприємства: навчальний посібник / [Небава М. І., Міронова Ю.В.] – Вінниця : ВНТУ, 2017. – 73 с.
5. Економічна та майнова безпека бізнесу: навчальний посібник / Б.М. Андрушків, Л.Я. Малюта. –Тернопіль: ФОП Паляниця В.А., 2016. – 180 с.
6. Іванюта Т. М. Економічна безпека підприємства: Навч. посіб./ Т. М. Іванюта, А. О. Заїчковський. – К.: ЦУЛ, 2009. – 256 с.
7. Козаченко Г. В. Економічна безпека підприємства: сутність та механізм забезпечення : [монографія] / Козаченко Г. В., Пономарьов В. П., Ляшенко О. М. – К. : Лібра, 2003. – 280 с.
8. Міненко М. В. Сутність та види суб'єктів забезпечення економічної безпеки підприємств / М. В. Міненко. // Ефективна економіка. - 2014. - № 2. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2014_2_77.
9. Ортинський В. Л. Економічна безпека підприємств, організацій та установ: навч. посібник / В. Л. Ортинський, І. С. Керницький, З. Б. Живко . – Київ : Правова єдність, 2009 . – 542 с.
10. Отенко І. П. Економічна безпека підприємства: Навч. посіб./ І. П. Отенко, Г. А. Іващенко, Д. К. Воронков. – Харків: ХНЕУ, 2012. – 256 с.

Необхідне обладнання – ноутбук, мультимедійний проектор, екран.

Хід проведення заняття

I. Розпочати заняття необхідно з постановки проблемних питань з теми та визначення мотиваційних основ вивчення матеріалу теми. Звертається увага студентів на окремі питання, які необхідно розкрити під час виступів та обговорення під час заняття.

II. Основна частина заняття присвячена обговоренню та аналізу питань теми.

Під час розгляду першого питання студенти повинні висвітлити підходи до забезпечення економічної безпеки підприємства. Необхідно звернути увагу на функціональні складові процесу забезпечення економічної безпеки підприємства.

У другому питанні розглядаються суб'єкти забезпечення економічної безпеки підприємства. Студенти повинні зазначити класифікацію суб'єктів забезпечення економічної безпеки підприємств.

При висвітленні третього питання необхідно розглянути кадрове забезпечення економічної безпеки підприємства.

Після розгляду теоретичних питань та їх обговорення, перевіряється виконання самостійної роботи, проводиться контроль знань.

III. У заключній частині заняття аналізується та узагальнюється вивчений матеріал, підбиваються підсумки щодо рівня засвоєння матеріалу теми, викладач оголошує інформацію про отримані на занятті оцінки, а також пояснює завдання на наступну тему практичного заняття.

Завдання, що виносяться на самостійну роботу студента

1. Законспектувати питання «Кримінальна відповідальність за нелегальні методи збирання економічної інформації у зовнішньому середовищі».
2. Розробити презентацію на тему «Організація захисту комерційної таємниці фірми».

Теми рефератів

1. Завдання економічної безпеки підприємництва щодо забезпечення економічної безпеки держави та регіону.
2. Специфіка та важливість проведення систематичної діагностики та моніторингу економічної безпеки підприємництва під час переходу економіки до ринкової системи господарювання.
3. Закордонна практика проведення діагностики та моніторингу економічної безпеки підприємництва.
4. Доцільність, переваги і недоліки методів вимірювання рівня економічної безпеки підприємництва.
5. Напрями підвищення конкурентоспроможності підприємництва на макrorівні управління.
6. Інституційно-правове забезпечення зміцнення економічної безпеки підприємництва в Україні.

Тема № 6: Законодавче регулювання економічної безпеки підприємства

Практичне заняття 8 (д.ф.н.) Законодавче регулювання економічної безпеки підприємства

Навчальна мета заняття: сформувати у студентів знання про законодавче та нормативно-правове регулювання економічної безпеки підприємства, а також його позитивні та негативні наслідки.

Час проведення - 2 год. Місце проведення – навчальна аудиторія.

Навчальні питання

1. Законодавче та нормативно-правове регулювання безпеки діяльності підприємства.
2. Нормативно-правове забезпечення регулювання економічної безпеки підприємства.
3. Позитивні та негативні наслідки впливу державного регулювання на економічну безпеку підприємств.

Виконати завдання

Ви плануєте створити підприємство, яке буде займатися виготовленням підакцизної продукції. Вам необхідно визначитися з яких елементів адміністративного регулювання як складової нормативно-правового забезпечення підприємництва необхідно розпочати свою діяльність.

Методичні рекомендації

При розв'язанні завдання необхідно враховувати такі положення:

1. Адміністративне регулювання як складова нормативно-правового забезпечення підприємництва має цілий арсенал адміністративних засобів, що базуються на силі державної влади і включають різного роду заборони, дозволи, примушування тощо.

2. Основними видами адміністративного регулювання, що використовуються нині, є державна реєстрація підприємства, ліцензування, сертифікація та стандартизація.

Виконуючи це завдання, потрібно зазначити конкретні кроки, які слід зробити при створенні підприємства, яке буде займатися виготовленням підакцизної продукції, зокрема:

- 1) яким чином здійснити державну реєстрацію такого підприємства;
- 2) чи потрібно проходити процедуру ліцензування, якщо так, що для цього потрібно зробити;
- 3) чи потрібно проходити процедуру сертифікації продукції, якщо так, що для цього потрібно зробити;
- 4) чи зобов'язане таке підприємство дотримуватись певних стандартів, якщо так, то яких саме.

Знайти відповіді на ці та інші питання стосовно законодавчого та нормативно-правового регулювання безпеки діяльності підприємства можна у таких законодавчих актах:

- Закон України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань» від 15.05.2003 № 755-IV;
- Закон України «Про ліцензування видів господарської діяльності» від 02.03.2015 № 222-VIII;
- Закон України «Про технічні регламенти та оцінку відповідності» від 15.01.2015 р. № 124-VIII;
- Закон України «Про захист економічної конкуренції» від 11.01.2001 р. № 2210-III;
- Закон України «Про стандартизацію» від 05.06.2014 № 1315-VII;
- Закон України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності» від 05.04.2007 № 877-V;
- Закон України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності» від 11.09.2003 № 1160-IV;
- Закон України «Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності» від 06.09.2005 № 2806-IV.

Література:

1. Про основи національної безпеки України: Закон України від 19.06.2003 № 964-IV // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2003. – № 39. – с. 351.
2. Васильців Т.Г. Економічна безпека підприємництва України: стратегія та механізми зміцнення: Монографія. – Львів: Арал, 2008. – 384с.
3. Донець Л. І. Економічна безпека підприємства: Навч. посіб. / Л.І. Донець, Н. В. Ващенко. – К.: ЦУЛ, 2008. – 240 с.
4. Економічна безпека підприємства: навчальний посібник / [Небава М. І., Міронова Ю.В.] – Вінниця : ВНТУ, 2017. – 73 с.
5. Економічна та майнова безпека бізнесу: навчальний посібник / Б.М. Андрушків, Л.Я. Малюта. –Тернопіль: ФОП Паляниця В.А., 2016. – 180 с.
6. Іванюта Т. М. Економічна безпека підприємства: Навч. посіб./ Т. М. Іванюта, А. О. Заїчковський. – К.: ЦУЛ, 2009. – 256 с.
7. Козаченко Г. В. Економічна безпека підприємства: сутність та механізм забезпечення : [монографія] / Козаченко Г. В., Пономарьов В. П., Ляшенко О. М. – К. : Лібра, 2003. – 280 с.
8. Ортинський В. Л. Економічна безпека підприємств, організацій та установ: навч. посібник / В. Л. Ортинський, І. С. Керницький, З. Б. Живко . – Київ : Правова єдність, 2009 . – 542 с.
9. Отенко І. П. Економічна безпека підприємства: Навч. посіб./ І. П. Отенко, Г. А. Іващенко, Д. К. Воронков. – Харків: ХНЕУ, 2012. – 256 с.
- 10.Скриньковський Р. М. Діагностика безпеки підприємства в політико-правовій сфері / Р. М. Скриньковський, Р. І. Крамар, Х. В. Машталір // Вісник Південного регіонального центру Національної академії правових наук України. - 2016. - № 7. - С. 151-158. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vprc_2016_7_20.

Необхідне обладнання – ноутбук, мультимедійний проектор, екран.

Хід проведення заняття

I. Розпочати заняття необхідно з постановки проблемних питань з теми та визначення мотиваційних основ вивчення матеріалу теми. Звертається увага студентів на окремі питання, які необхідно розкрити під час виступів та обговорення під час заняття.

II. Основна частина заняття присвячена обговоренню та аналізу питань теми.

Під час розгляду першого питання студенти повинні проаналізувати законодавче та нормативно-правове регулювання безпеки діяльності підприємства.

При розкритті другого питання необхідно дослідити нормативно-правове забезпечення регулювання економічної безпеки підприємства.

Відповідаючи на третє питання, студенти повинні розглянути позитивні та негативні наслідки впливу державного регулювання на економічну безпеку підприємств. Зокрема, слід зосередити увагу на елементах державної підтримки економічної безпеки підприємств, які часто використовуються у світовій практиці.

Після розгляду теоретичних питань та їх обговорення, перевіряється виконання самостійної роботи, проводиться контроль знань.

III. У заключній частині заняття аналізується та узагальнюється вивчений матеріал, підбиваються підсумки щодо рівня засвоєння матеріалу теми, викладач оголошує інформацію про отримані на занятті оцінки, а також пояснює завдання на наступну тему практичного заняття.

Завдання, що виносяться на самостійну роботу студента

1. Законспектувати питання «Нормативно-правова база забезпечення економічної безпеки підприємства».
2. Розробити презентацію на тему «Комерційна таємниця та визначення її правового статусу Господарським, Цивільним та Кримінальним кодексами України».

Теми рефератів

1. Аналіз вітчизняного нормативно-правового регулювання підприємницької діяльності щодо забезпечення економічної безпеки підприємництва: переваги та недоліки.
2. Україна в системі міжнародних фінансів.
3. Особливості взаємовідносин України з міжнародними валютними організаціями.

Тема № 7: Сутність і основні чинники економічної безпеки регіону

Практичне заняття 9 (д.ф.н.) Сутність і основні чинники економічної безпеки регіону

Навчальна мета заняття: сформувати у студентів знання про сутність економічної безпеки регіону, її загрози, а також оцінювання рівня та механізм забезпечення економічної безпеки регіону.

Час проведення - 2 год. Місце проведення – навчальна аудиторія.

Навчальні питання

1. Сутність, структура та загрози економічній безпеці регіону.
2. Оцінювання рівня економічної безпеки регіонів України.
3. Механізм забезпечення економічної безпеки регіону.

Виконати завдання

Зазначити в таблиці зовнішні та внутрішні загрози, які здійснюють негативний вплив на основні функціональні складові економічної безпеки Сумської області (або іншої області, в якій ви проживаєте).

Функціональна складова економічної безпеки регіону	Зовнішні загрози	Внутрішні загрози
Виробнича		
Фінансова		
Науково-технічна		
Соціально-демографічна		
Безпека регіонального ринку праці		
Громадська		
Продовольча		
Екологічна		

Ділова гра

Група ділиться на команди. Кожна команда по черзі зазначає реальну або потенційну загрозу економічній безпеці регіону, інші команди мають озвучити свої міркування стосовно того яким чином можна запобігти виникненню цієї загрози та усунути її у випадку реалізації. Черговість, у якій команди формулюють загрози, визначається на основі «рейтингового запитання»: викладач задає питання, що передбачає числову відповідь; команда, що була найближчою у своїй відповіді до правильного значення, вступає у гру першою; команда, яка була найдалі – останньою.

Команда, що сформулювала коректну загрозу, отримує 1 бал. Коректність загрози оцінюється викладачем. У випадку некоректно сформульованої загрози команда пропускає свій хід і не отримує 1 бал.

Команди, які запропонували шляхи запобігання та усунення загрози, отримують по 2 бали.

Команди, які не мають міркувань стосовно шляхів запобігання та усунення загрози, не отримують бали, а ці 2 бали віддаються команді, що сформулювала загрозу.

Гра триває до тих пір, щоб кожна з команд сформулювала загрозу однакової кількості разів (мінімум один раз). Перемагає та команда, що набрала найбільшу кількість балів.

Література:

1. Про основи національної безпеки України: Закон України від 19.06.2003 № 964-IV // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2003. – № 39. – с. 351.
2. Варналій З. С. Економічна безпека: Навч. посіб. / за ред. З. С. Варналія. –К.: Знання, 2009. – 647 с.
3. Економічна безпека : навчальний посібник / Користін О.Є. [та ін.] ; за ред. О.М. Джужі ; МОНУ. – Київ : Всеукраїнська асоціація видавців "Правова єдність" ; Алерта ; КНТ ; Центр учбової літератури, 2010. – 368 с.
4. Економічна безпека: підручник / авт. кол. ; за ред. д-ра екон. наук, проф. О. Б. Жихор, д-ра екон. наук, проф. О. І. Барановського. – К. : УБС НБУ, 2015.
5. Ковальська Л. Л. Економічна безпека регіону: оцінка та механізми забезпечення / Л. Л. Ковальська, Л. В. Савош // Економічний форум. - 2014. - № 4. - С. 89-95. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecfor_2014_4_17.
6. Кравчук Н. Я. Економічна безпека: навч.-метод.посіб./ Н. Я. Кравчук, О. Я. Колісник, О. Ю. Мелих. – Тернопіль: ТНЕУ, 2010. – 277 с.
7. Моделювання економічної безпеки: держава, регіон, підприємство : моногр. / за ред. В. М. Гейця. - Х. : ВД «ІНЖЕК», 2006. - 240 с.
8. Семкова Л. В. Економічна безпека регіонів / Л. В. Семкова // Вісник Приазовського державного технічного університету. Серія : Економічні науки. - 2014. - Вип. 27. - С. 63-69. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VPDTU_ek_2014_27_10.

Необхідне обладнання – ноутбук, мультимедійний проектор, екран.

Хід проведення заняття

I. Розпочати заняття необхідно з постановки проблемних питань з теми та визначення мотиваційних основ вивчення матеріалу теми. Звертається увага студентів на окремі питання, які необхідно розкрити під час виступів та обговорення під час заняття.

II. Основна частина заняття присвячена обговоренню та аналізу питань теми.

Під час розгляду першого питання студенти повинні висвітлити сутність, структуру та загрози економічній безпеці регіону. При цьому необхідно звернути увагу на складові економічної безпеки на регіональному рівні.

Відповідаючи на друге питання, студенти повинні зазначити порядок оцінювання рівня економічної безпеки регіонів. Варто дослідити значення показників безпеки соціально-економічного розвитку регіонів України.

У третьому питанні необхідно висвітлити механізм забезпечення економічної безпеки регіону, а саме розкрити сутність етапів цього механізму.

Після розгляду теоретичних питань та їх обговорення, перевіряється виконання самостійної роботи, проводиться контроль знань.

III. У заключній частині заняття аналізується та узагальнюється вивчений матеріал, підбиваються підсумки щодо рівня засвоєння матеріалу теми, викладач оголошує інформацію про отримані на занятті оцінки, а також пояснює завдання на наступну тему практичного заняття.

Завдання, що виносяться на самостійну роботу студента

1. Законспектувати питання «Регіональний аспект економічної безпеки держави».
2. Розробити презентацію на тему «Джерела економічних загроз та небезпек регіону та організація його захисту».

Теми рефератів

1. Місце економічної безпеки регіону в системі забезпечення національної економічної безпеки.
2. Основні індикатори економічної безпеки регіону.
3. Закордонний досвід забезпечення економічної безпеки регіону.

Тема № 8: Економічна безпека держави як складова національної безпеки

Практичне заняття 10 (д.ф.н.) Економічна безпека держави як складова національної безпеки

Навчальна мета заняття: сформувати у студентів знання про сутність, структуру та основні загрози економічній безпеці держави.

Час проведення - 2 год. Місце проведення – навчальна аудиторія.

Навчальні питання

1. Економічна безпека держави: завдання, об'єкти, суб'єкти та основні загрози.
2. Економічна злочинність як загроза економічній безпеці держави.

Література:

1. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України : Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 29.10.2013 № 1277. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1277731-13#Text>.
2. Барановський О. І. Економічна безпека в Україні (методологія оцінки та механізми забезпечення): Монографія / О. І. Барановський. – К.: КНЕУ, 2004. – 759 с.
3. Бондар А. О. Світовий досвід державного управління економічною безпекою та його використання в Україні / А. О. Бондар. // Державне управління: удосконалення та розвиток. - 2013. - № 6. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Duur_2013_6_13.

4. Бреус. С. Забезпечення економічної безпеки держави шляхом технологічної реструктуризації промисловості / С. Бреус // Стратегічна панорама. - 2007. - № 1. - С. 141-147.
5. Гбур З. В. Структура забезпечення економічної безпеки України в контексті європейської інтеграції [Електронний ресурс] / З. В. Гбур // Інвестиції: практика та досвід. - 2017. - № 23. - С. 98-102.
6. Економічна безпека держави: навчально-методичний посібник / Живко З.Б., Черевко О.В., Копитко М.І., Зачосова Н.В., Живко М.О., Серeda В.В., Занора В.О., Бієвець А.В.; за ред. Живко З.Б. Черкаси : видавець Чабаненко Ю.А., 2019. 240 с.
7. Економічна безпека України: монографія/ [Федоренко В.Г., Грищенко І.М., Новікова О.Ф. та ін.]. - К. : ТОВ "ДКС центр", 2017. - 380 с.
8. Мандзіновська Х. О. Економічна безпека держави: сутність, складові елементи та проблеми забезпечення / Х. О. Мандзіновська // Наукові записки [Української академії друкарства]. - 2016. - № 2. - С. 159–166. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nz_2016_2_20.
9. Методичні рекомендації щодо оцінки рівня економічної безпеки України / за ред. А.І. Сухорукова. - К. : Нац. ін-т проблем міжпар. безпеки. 2003. – 64 с.
10. Мунтіян. В. Економічна безпека держави / В. Мунтіян. - К.: Вид-во КВІЦ. 1999. - 462 с.
11. Роговий. В. В. Економічна безпека України : Аналіт. доповідь / В. В. Роговий, А. Ю. Сменковський, І. Ф. Гнибіденко. С. М. Демченко. - К. : Апарат РНБОУ, 2006. - 271с.
12. Тарасенко О. Ю. Економічна безпека України: загрози та перспективи забезпечення / О. Ю. Тарасенко // Вісник Донбаської державної машинобудівної академії. - 2017. - № 1. - С. 184-187. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vddma_2017_1_34.

Необхідне обладнання – ноутбук, мультимедійний проектор, екран.

Хід проведення заняття

I. Розпочати заняття необхідно з постановки проблемних питань з теми та визначення мотиваційних основ вивчення матеріалу теми. Звертається увага студентів на окремі питання, які необхідно розкрити під час виступів та обговорення під час заняття.

II. Основна частина заняття присвячена обговоренню та аналізу питань теми.

Під час розгляду першого питання студенти повинні дослідити завдання, об'єкти, суб'єкти та основні загрози економічній безпеці держави. Необхідно звернути увагу на класифікацію загроз економічній безпеці держави.

Другим питанням студенти мають дослідити економічну злочинність як загрозу економічній безпеці держави.

Після розгляду теоретичних питань та їх обговорення, перевіряється виконання самостійної роботи, проводиться контроль знань.

III. У заключній частині заняття аналізується та узагальнюється вивчений матеріал, підбиваються підсумки щодо рівня засвоєння матеріалу теми, викладач оголошує інформацію про отримані на занятті оцінки, а також пояснює завдання на наступну тему практичного заняття.

Завдання, що виносяться на самостійну роботу студента

1. Законспектувати питання «Національні економічні інтереси України на світовому рівні».
2. Розробити презентацію на тему «Вплив глобалізації на економічну безпеку України».

Теми рефератів

1. Інвестиції та інновації в системі економічної безпеки держави.
2. Державний бюджет в контексті економічної безпеки.
3. Пріоритети державної соціальної політики в контексті забезпечення економічної безпеки України.

Тема № 9: Складові економічної безпеки держави

Практичні заняття 11-12 (д.ф.н.) Складові економічної безпеки держави

Навчальна мета заняття: сформувати у студентів знання про складові економічної безпеки держави та їх основні індикатори.

Час проведення - 4 год. Місце проведення – навчальна аудиторія.

Навчальні питання

1. Складові економічної безпеки держави.
2. Індикатори економічної безпеки держави.

Виконати завдання

Проаналізувати і описати в таблиці вплив основних функціональних складових економічної безпеки держави на рівень національної безпеки.

Функціональна складова економічної безпеки держави	Вплив на рівень національної безпеки
Виробнича	
Демографічна	
Енергетична	
Зовнішньоекономічна	
Інвестиційно-інноваційна	
Макроекономічна	
Продовольча	
Соціальна	
Фінансова	

Література:

1. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України : Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 29.10.2013 № 1277. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1277731-13#Text>.
2. Барановський О. І. Економічна безпека в Україні (методологія оцінки та механізми забезпечення): Монографія / О. І. Барановський. – К.: КНЕУ, 2004. – 759 с.
3. Бондар А. О. Світовий досвід державного управління економічною безпекою та його використання в Україні / А. О. Бондар. // Державне управління: удосконалення та розвиток. - 2013. - № 6. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Duur_2013_6_13.
4. Бреус. С. Забезпечення економічної безпеки держави шляхом технологічної реструктуризації промисловості / С. Бреус // Стратегічна панорама. - 2007. - № 1. - С. 141-147.
5. Гбур З. В. Структура забезпечення економічної безпеки України в контексті європейської інтеграції [Електронний ресурс] / З. В. Гбур // Інвестиції: практика та досвід. - 2017. - № 23. - С. 98-102.
6. Економічна безпека держави: навчально-методичний посібник / Живко З.Б., Черевко О.В., Копитко М.І., Зачосова Н.В., Живко М.О., Серeda В.В., Занора В.О., Бісєвець А.В.; за ред. Живко З.Б. Черкаси : видавець Чабаненко Ю.А., 2019. 240 с.
7. Економічна безпека України: монографія/ [Федоренко В.Г., Грищенко І.М., Новікова О.Ф. та ін.]. - К. : ТОВ "ДКС центр", 2017. - 380 с.
8. Мандзіновська Х. О. Економічна безпека держави: сутність, складові елементи та проблеми забезпечення / Х. О. Мандзіновська // Наукові записки [Української академії друкарства]. - 2016. - № 2. - С. 159–166. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nz_2016_2_20.
9. Методичні рекомендації щодо оцінки рівня економічної безпеки України / за ред. А.І. Сухорукова. - К. : Нац. ін-т проблем міжпар. безпеки. 2003. – 64 с.
10. Мунтіян. В. Економічна безпека держави / В. Мунтіян. - К.: Вид-во КВІЦ. 1999. - 462 с.
11. Роговий. В. В. Економічна безпека України : Аналіт. доповідь / В. В. Роговий, А. Ю. Сменковський, І. Ф. Гнибіденко. С. М. Демченко. - К. : Апарат РНБОУ, 2006. - 271с.
12. Тарасенко О. Ю. Економічна безпека України: загрози та перспективи забезпечення / О. Ю. Тарасенко // Вісник Донбаської державної машинобудівної академії. - 2017. - № 1. - С. 184-187. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vddma_2017_1_34.

Необхідне обладнання – ноутбук, мультимедійний проектор, екран.

Хід проведення заняття

I. Розпочати заняття необхідно з постановки проблемних питань з теми та визначення мотиваційних основ вивчення матеріалу теми. Звертається увага студентів на окремі питання, які необхідно розкрити під час виступів та обговорення під час заняття.

II. Основна частина заняття присвячена обговоренню та аналізу питань теми.

При розкритті першого питання необхідно проаналізувати складові економічної безпеки держави.

Відповідаючи на друге питання, студенти повинні розглянути індикатори економічної безпеки держави.

Після розгляду теоретичних питань та їх обговорення, перевіряється виконання самостійної роботи, проводиться контроль знань.

III. У заключній частині заняття аналізується та узагальнюється вивчений матеріал, підбиваються підсумки щодо рівня засвоєння матеріалу теми, викладач оголошує інформацію про отримані на занятті оцінки, а також пояснює завдання на наступну тему практичного заняття.

Завдання, що виносяться на самостійну роботу студента

1. Законспектувати питання «Основні напрями забезпечення фінансової безпеки України».
2. Розробити презентацію на тему «Загрози фінансовій безпеці держави: поняття та класифікація».

Теми рефератів

1. Критерії, індикатори економічної безпеки України.
2. Кримінальні загрози фінансовій безпеці держави.
3. Інформаційна безпека як визначальний чинник фінансової безпеки держави.

Тема № 10: Сучасні проблеми та механізми забезпечення економічної безпеки України

Практичне заняття 13 (д.ф.н.), практичне заняття 2 (з.ф.н.) Сучасні проблеми та механізми забезпечення економічної безпеки України

Навчальна мета заняття: сформувати у студентів знання про сучасні загрози та механізми забезпечення економічної безпеки України.

Час проведення - 2 год. Місце проведення – навчальна аудиторія.

Навчальні питання

1. Сучасні загрози економічній безпеці України.
2. Стратегічний курс України у сфері економічної безпеки.
3. Роль правоохоронних органів у забезпеченні економічної безпеки держави.
4. Світовий досвід забезпечення економічної безпеки держави.

Виконати завдання

Зазначити в таблиці приклади зовнішніх і внутрішніх загроз, які здійснюють негативний вплив на основні функціональні складові економічної безпеки України.

Функціональна складова економічної безпеки України	Зовнішні загрози	Внутрішні загрози
Виробнича безпека		
Демографічна безпека		
Енергетична безпека		
Зовнішньоекономічна безпека		
Інвестиційно-інноваційна безпека		
Макроекономічна безпека		
Продовольча безпека		
Соціальна безпека		
Фінансова безпека:		
Банківська безпека		
Безпека небанківського фінансового сектору		
Боргова безпека		
Бюджетна безпека		
Валютна безпека		
Грошово-кредитна безпека		

Ділова гра

Група ділиться на команди. Кожна команда по черзі зазначає реальну або потенційну загрозу економічній безпеці держави, інші команди мають озвучити свої міркування стосовно того яким чином можна запобігти виникненню цієї загрози та усунути її у випадку реалізації. Черговість, у якій команди формулюють загрози, визначається на основі «рейтингового запитання»: викладач задає питання, що передбачає числову відповідь; команда, що була найближчою у своїй відповіді до правильного значення, вступає у гру першою; команда, яка була найдалі – останньою.

Команда, що сформулювала коректну загрозу, отримує 1 бал. Коректність загрози оцінюється викладачем. У випадку некоректно сформульованої загрози команда пропускає свій хід і не отримує 1 бал.

Команди, які запропонували шляхи запобігання та усунення загрози, отримують по 2 бали.

Команди, які не мають міркувань стосовно шляхів запобігання та усунення загрози, не отримують бали, а ці 2 бали віддаються команді, що сформулювала загрозу.

Гра триває до тих пір, щоб кожна з команд сформулювала загрозу однакової кількості разів (мінімум один раз). Перемагає та команда, що набрала найбільшу кількість балів.

Література:

1. Про Бюро економічної безпеки України : Закон України від 28 січня 2021 року № 1150-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1150-20#Text>.
2. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 11 серпня 2021 року "Про Стратегію економічної безпеки України на період до 2025 року" : Указ Президента України; Стратегія від 11.08.2021 № 347/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/347/2021#Text>.
3. Барановський О. І. Економічна безпека в Україні (методологія оцінки та механізми забезпечення): Монографія / О. І. Барановський. – К.: КНЕУ, 2004. – 759 с.
4. Бондар А. О. Світовий досвід державного управління економічною безпекою та його використання в Україні / А. О. Бондар. // Державне управління: удосконалення та розвиток. - 2013. - № 6. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Duur_2013_6_13.
5. Бреус. С. Забезпечення економічної безпеки держави шляхом технологічної реструктуризації промисловості / С. Бреус // Стратегічна панорама. - 2007. - № 1. - С. 141-147.
6. Гбур З. В. Економічна безпека України в сучасних умовах [Електронний ресурс] / З. В. Гбур // Інвестиції: практика та досвід. - 2018. - № 2. - С. 97-101.
7. Гбур З. В. Структура забезпечення економічної безпеки України в контексті європейської інтеграції [Електронний ресурс] / З. В. Гбур // Інвестиції: практика та досвід. - 2017. - № 23. - С. 98-102.
8. Економічна безпека України: монографія/ [Федоренко В.Г., Грищенко І.М., Новікова О.Ф. та ін.]. - К. : ТОВ "ДКС центр", 2017. - 380 с.
9. Економічна безпека України : сутність і напрямки забезпечення : моногр./ В. Т. Шлемко, І. Ф. Бінько. – К.: НІСД. 1997- 144 с.
10. Методичні рекомендації щодо оцінки рівня економічної безпеки України / за ред. А.І. Сухорукова. - К. : Нац. ін-т проблем міжпар. безпеки. 2003. – 64 с.
11. Роговий. В. В. Економічна безпека України : Аналіт. доповідь / В. В. Роговий, А. Ю. Сменковський, І. Ф. Гнибіденко. С. М. Демченко. - К. : Апарат РНБОУ, 2006. - 271с.
12. Тарасенко О. Ю. Економічна безпека України: загрози та перспективи забезпечення / О. Ю. Тарасенко // Вісник Донбаської державної машинобудівної академії. - 2017. - № 1. - С. 184-187. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vddma_2017_1_34.

Необхідне обладнання – ноутбук, мультимедійний проектор, екран.

Хід проведення заняття

І. Розпочати заняття необхідно з постановки проблемних питань з теми та визначення мотиваційних основ вивчення матеріалу теми. Звертається увага студентів на окремі питання, які необхідно розкрити під час виступів та обговорення під час заняття.

ІІ. Основна частина заняття присвячена обговоренню та аналізу питань теми.

При висвітленні першого питання необхідно розглянути сучасні загрози економічній безпеці України.

Під час висвітлення другого питання студенти повинні розглянути стратегічний курс України у сфері економічної безпеки.

При розкритті третього питання необхідно дослідити основні напрями діяльності правоохоронних органів щодо забезпечення економічної безпеки.

Відповідаючи на четверте питання, студенти повинні розкрити світовий досвід забезпечення економічної безпеки держави.

Після розгляду теоретичних питань та їх обговорення, перевіряється виконання самостійної роботи, проводиться контроль знань.

III. У заключній частині заняття аналізується та узагальнюється вивчений матеріал, підбиваються підсумки щодо рівня засвоєння матеріалу теми, викладач оголошує інформацію про отримані на занятті оцінки, а також пояснює завдання на наступну тему практичного заняття.

Завдання, що виносяться на самостійну роботу студента

1. Законспектувати питання «Боротьба з кримінальною економікою».
2. Розробити презентацію на тему «Економічна небезпека падіння рівня та якості життя населення і руйнації генофонду країни».

Теми рефератів

1. Загрози економічній безпеці України, їх генеза та особливості розвитку.
2. Структурна перебудова економіки України та її економічна безпека, поняття структурної збалансованості національної економіки.
3. Технологічні пріоритети розвитку України та її економічна безпека.
4. “Тіньова” економіка як загроза економічній безпеці держави, напрями та методи детінізації економіки України.
5. Грошово-кредитна політика в забезпеченні економічної безпеки країни.
6. Стабільність національної валюти в контексті економічної безпеки держави.
7. Податкова політика України, її вплив на економічну безпеку держави і суб’єктів господарювання.
8. Зовнішня торгівля України та її вплив на економічну безпеку.
9. Вступ України до СОТ в контексті економічної безпеки держави.

4. Рекомендована література (основна, допоміжна), інформаційні ресурси в Інтернеті

Нормативна література

1. Господарський кодекс України : Закон України від 16 січня 2003 року № 436-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>.
2. Кодекс законів про працю в Україні : Закон України від 10 грудня 1971 року № 322-VIII. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/322-08>.
3. Кодекс України про адміністративні правопорушення : Закон України від 7 грудня 1984 року № 8073-X. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>.

4. Кримінальний кодекс України : Закон України від 5 квітня 2001 року № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>.
5. Про банки і банківську діяльність : Закон України від 7 грудня 2000 року № 2121-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#Text>.
6. Про Бюро економічної безпеки України : Закон України від 28 січня 2021 року № 1150-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1150-20#Text>.
7. Про державну підтримку сільського господарства в Україні : Закон України від 24 червня 2004 року № 1877-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1877-15#Text>.
8. Про доступ до публічної інформації : Закон України від 13 січня 2011 року № 2939-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17#Text>.
9. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України : Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 29 жовтня 2013 року № 1277. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1277731-13#Text>.
10. Про захист від недобросовісної конкуренції : Закон України від 7 червня 1996 року № 236/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/236/96-%D0%B2%D1%80#Text>.
11. Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах : Закон України від 5 липня 1994 року № 80/94-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80/94-%D0%B2%D1%80#Text>.
12. Про захист персональних даних : Закон України від 1 червня 2010 року №2297-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2297-17#Text>.
13. Про інформацію : Закон України від 2 жовтня 1992 року № 2657-XII . URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text>.
14. Про Національну програму сприяння розвитку малого підприємництва в Україні : Закон України від 21.12.2000 р. № 2157-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2157-14#Text>.
15. Про національну безпеку України : Закон України від 21 червня 2018 року № 2469-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text>.
16. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 11 серпня 2021 року "Про Стратегію економічної безпеки України на період до 2025 року" : Указ Президента України; Стратегія від 11.08.2021 № 347/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/347/2021#Text>.
17. Про охоронну діяльність : Закон України від 22 березня 2012 року № 4616-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4616-17#Text>.

Основна

18. Бондарук Т., Чеховська М., Бондарук О. Економічна безпека України під час військових дій: виклики та шляхи протидії. *Економічні горизонти*. 2024. №1(27). С. 129-141. URL: [https://doi.org/10.31499/2616-5236.1\(27\).2024.299201](https://doi.org/10.31499/2616-5236.1(27).2024.299201).
19. Варналій З. С. Економічна та фінансова безпека України в умовах глобалізації : монографія / Захарій Степанович Варналій ; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. Київ : Знання України, 2020. 423 с.
20. Винославська О., Кононець М. Економічна безпека особистості в умовах пандемії COVID-19. *Організаційна психологія. Економічна психологія*. 2021. № 1 (22). С. 33-44. DOI: <https://doi.org/10.31108/2.2021.1.22.4>.
21. Ганущак Т.В. Фінансова безпека бізнесу: навч. посіб. / Т.В.Ганущак; ВНЗ "Київ. ун-т ринк. відносин". –Київ : Ун-т "КРОК", 2016. –264 с.
22. Економіка та економічна безпека держави. Теорія та практика : Монографічний навчальний посібник / С. Давиденко, О. Єгорова, В. Приходько, П. Матішак, Я. Голоніч, П. Копінець, М. Мачкінова, М. Доброволська та ін. Ужгород : РІК-У, 2017. 388 с. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/19681>.
23. Економічна безпека : навчальний посібник / Користін О.Є. [та ін.] ; за ред. О.М. Джужі ; МОНУ. Київ : Всеукраїнська асоціація видавців "Правова єдність" ; Алерта ; КНТ ; Центр учбової літератури, 2010. 368 с.
24. Економічна безпека : підручник / авт. кол. ; за ред. д-ра екон. наук, проф. О. Б. Жихор, д-ра екон. наук, проф. О. І. Барановського. К. : УБС НБУ, 2015. 467 с.
25. Економічна безпека держави: навчально-методичний посібник / Живко З.Б., Черевко О.В., Копитко М.І., Зачосова Н.В., Живко М.О., Серeda В.В., Занора В.О., Бієвець А.В.; за ред. Живко З.Б. Черкаси : видавець Чабаненко Ю.А., 2019. 240 с. URL: <http://dspace.lvduvs.edu.ua/handle/1234567890/3466>.
26. Економічна безпека підприємства: навчальний посібник / [Небава М. І., Міронова Ю.В.]. Вінниця : ВНТУ, 2017. 73 с. URL: https://web.posibnyky.vntu.edu.ua/fmib/33nebava_ekonomichna_bezpeka_pidpriemstva/ekon_bezp_Nebava.pdf.
27. Економічна безпека України : монографія / [Федоренко В.Г., Грищенко І.М., Новікова О.Ф. та ін.]. К. : ТОВ "ДКС центр", 2017. 380 с. URL: <https://er.knutd.edu.ua/handle/123456789/9337>.
28. Економічна та майнова безпека бізнесу: навчальний посібник / Б.М. Андрушків, Л.Я. Малюта. –Тернопіль: ФОП Паляниця В.А., 2016. – 180 с. URL: http://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/123456789/17973/6/Ekonomichna_ta_majnova_bezpeka_biznesu.pdf.

29. Енергетична безпека України: методологія системного аналізу та стратегічного планування : аналіт. доп. / [Суходоля О. М., Харазішвілі Ю. М., Бобро Д. Г., Сменковський А. Ю., Рябцев Г. Л., Завгородня С. П.] ; за заг. ред. О. М. Суходолі. Київ : НІСД, 2020. 178 с. URL: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2020-12/sukhodolia_energy_security_sayt-1.pdf.
30. Живко З. Б., Пушак Я. Я. Поглинання та рейдерство в ринковій економіці : навч. посібник. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2020. 304 с. URL: https://dut.edu.ua/uploads/1_2201_13443605.pdf.
31. Забезпечення фінансово–економічної безпеки підприємництва : навчальний посібник / Г. В. Соломіна. Дніпро : Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, 2018. 234 с. URL: <https://er.dduvs.in.ua/bitstream/123456789/1694/1/Posibnik%20ZFEBP.pdf>.
32. Ладюк О. Д. Фінансова безпека: характеристика складників. *Ефективна економіка*. 2016. №11. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5280>.
33. Лук'янихіна О. А., Дементов В. О., Парфентій Л. А. Антикризисні інструменти відновлення та розвитку громад у воєнний і повоєнний час. *Бізнес Інформ*. 2023. №11. С. 61–69. <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2023-11-61-69>.
34. Марченко О. М. Фінансова безпека держави : навч. посіб. / О. М. Марченко, Я. Я. Пушак, І. О. Ревак ; Львів. держ. ун-т внутр. справ. Львів : ЛьвДУВС, 2020. 355 с. URL: <http://dspace.lvduvs.edu.ua/handle/1234567890/2964>.
35. Отенко І. П. Економічна безпека підприємства : Навч. посіб. / І. П. Отенко, Г. А. Іващенко, Д. К. Воронков. Харків : ХНЕУ, 2012. 256 с.
36. Парфентій Л. А. Судова економічна експертиза при розслідуванні корупційних злочинів. *Право і безпека*. 2022. № 4 (87). С. 13–23. DOI: <https://doi.org/10.32631/pb.2022.4.01>.
37. Пашнюк Л. О. Загрози економічній безпеці підприємства та засоби їх нейтралізації. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка*. 2013. Вип. 10. С. 93-97. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKNU_Ekon_2013_10_22.
38. Петровська С., Лук'янихіна О., Парфентій Л. Євроінтеграційні виклики та їх вплив на міжнародний інвестиційний ринок в контексті забезпечення кримінологічної безпеки. *Вісник Кримінологічної асоціації України*. 2023. №30(3). С. 212–218. <https://doi.org/10.32631/vca.2023.3.16>.
39. Полторац А. С. Фінансова безпека держави в умовах глобалізації: теорія, методологія та практика : монографія / А. С. Полторац ; Миколаїв. нац. аграр. ун-т. Миколаїв : МНАУ, 2019. 462 с.

40. Правове забезпечення фінансової безпеки України : монографія / В. Т. Білоус, О. О. Бригінець, О. В. Драган, Л. М. Касьяненко [та ін.] ; Ун-т державної фіскальної служби України. Ірпінь, 2021. 428 с.
41. Сазонов В. В. Визначення основних загроз економічній безпеці України як основа для вироблення заходів протидії економічній злочинності. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Сер.: Право. 2019. Вип. 58, т. 2. С. 156-159. URL: http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/6103/Vyznachennia%20osnovnykh%20zahroz%20ekonomichnii%20bezpetsi%20Sazonov%20V_2019.pdf?sequence=1&isAllowed=y.
42. Семкова Л. В. Економічна безпека регіонів. *Вісник Приазовського державного технічного університету*. Серія : Економічні науки. 2014. Вип. 27. С. 63-69. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VPDTU_ek_2014_27_10.
43. Сидорчук О. Г. Соціальна безпека: державне регулювання та організаційно-економічне забезпечення : монографія. Львів : ЛПІДУ НАДУ, 2018. 492 с.
44. Стан та перспективи соціальної безпеки в Україні: експертні оцінки : монографія / О. Ф. Новікова, О. Г. Сидорчук, О. В. Панькова [та ін.] / Львівський регіональний інститут державного управління НАДУ; НАН України, Інститут економіки промисловості. К. ; Львів : ЛПІДУ НАДУ, 2018. 184 с. URL: https://iie.org.ua/wp-content/uploads/2018/11/Novikova_Sydorchuk_Pankova.pdf.
45. Толуб'як В. С., Королюк Ю. Г. Політика економічної безпеки України в умовах глобальних загроз. Державне управління: удосконалення та розвиток. 2019. № 6. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1448>.
46. Управління фінансово-економічною безпекою : підручник / [В.О. Онищенко, Г.В. Козаченко, С.В. Онищенко, Т.М. Завора]; за заг. ред. В.О. Онищенка та Г.В. Козаченко. Полтава : ПолтНТУ, 2018. 530 с. URL: <http://reposit.pntu.edu.ua/handle/PoltNTU/4061>.
47. Утенкова К. О. Дестабілізуючі чинники зовнішнього і внутрішнього середовища підприємства та їх вплив на економічну безпеку. *Економіка та держава*. 2019. № 8. С. 44–50. URL: <http://www.economy.in.ua/?op=1&z=4380&i=7>.
48. Шмалій Л. М. Економічна безпека підприємства: сучасні проблеми забезпечення. *Економіка. Менеджмент. Бізнес*. 2019. № 1. С. 123-129. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecmebi_2019_1_20.
49. Франчук В. І. Теорія безпеки соціальних систем : підручник. 2-ге вид., перероб. і допов. Львів; Одеса : Фенікс, 2020. 224 с. URL: <http://dspace.lvduvs.edu.ua/handle/1234567890/3462>.

Допоміжна

50. Акімова Л. М. Становлення системи економічної безпеки держави в Україні: сутність, рівні, складники. *Публічне адміністрування: теорія та практика*. 2018. Вип. 1(19). URL: [http://www.dridu.dp.ua/zbirnik/2018-01\(19\)/index.html](http://www.dridu.dp.ua/zbirnik/2018-01(19)/index.html).
51. Бебик В. М., М'якушко Н. С. Соціальна політика і соціальна безпека в умовах формування інформаційного суспільства. *Гілея: науковий вісник*. 2018. Вип. 131. С. 360-364. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/gileya_2018_131_96.
52. Бондар А. О. Світовий досвід державного управління економічною безпекою та його використання в Україні. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2013. № 6. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Duur_2013_6_13.
53. Гбур З. В. Економічна безпека України в сучасних умовах. *Інвестиції: практика та досвід*. 2018. № 2. С. 97-101. URL: <http://www.investplan.com.ua/?op=1&z=5899&i=17>.
54. Гбур З. В. Структура забезпечення економічної безпеки України в контексті європейської інтеграції. *Інвестиції: практика та досвід*. 2017. № 23. С. 98-102. URL: <http://www.investplan.com.ua/?op=1&z=5826&i=16>.
55. Гетманець О. Фінансова безпека як об'єкт правового регулювання. *Підприємництво, господарство і право*. 2020. № 3. С. 218-223. DOI: <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2020.3.37>.
56. Давиденко Н. М. Фінансова безпека держави : навч. посіб. для студентів ОС "Магістр" спец. 072 "Фінанси, банківська справа та страхування" / [Н. М. Давиденко, Н. К. Мрачковська] ; Нац. ун-т біоресурсів і природокористування України. Київ : НУБіП України, 2020. 331 с.
57. Журавка Ф. О., Могиліна Л. А. Сутність і роль фінансової безпеки суб'єкта підприємництва в контексті забезпечення його економічної безпеки. *Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України: зб. наук. праць / Державний вищий навчальний заклад "Українська академія банківської справи Національного банку України"*. Суми, 2012. Вип. 35. С. 16-24. URL: <https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/58273/1/Mohylina.pdf>.
58. Ковальська Л. Л., Савош Л. В. Економічна безпека регіону: оцінка та механізми забезпечення. *Економічний форум*. 2014. № 4. С. 89-95. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecfor_2014_4_17.
59. Кравчук Н. Я., Колісник О. Я., Мелих О. Ю. Економічна безпека: навч.-метод. посіб. Тернопіль : ТНЕУ, 2010. 277 с.
60. Ларка Л. С., Маркіна А. О., Мещерякова А. С. Економічна безпека як індикатор якості економічного управління підприємством. *Вісник Національного технічного університету "Харківський політехнічний інститут" (економічні науки)* : зб. наук. пр. Харків : НТУ "ХПІ", 2018. № 19 (1295). С. 72-79. URL: <http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/37511>.

- 61.Макалюк І. В., Гаврилова А. Г. Шляхи подолання загроз економічній безпеці підприємства. *Сучасні проблеми економіки і підприємництва*. 2016. Вип. 18. С. 137-144. URL: <http://sb-keip.kpi.ua/article/download/71425/87903>.
- 62.Майстро Р. Г., Полозова Т. В. Напрями вдосконалення державного регулювання економічної безпеки України. *Приазовський економічний вісник*. 2019. Випуск 1(12). С. 46-50. URL: http://pev.kpu.zp.ua/journals/2019/1_12_uk/9.pdf.
63. Маковій Ю. Г. Роль державного регулювання розвитку енергетичної безпеки. *Наукові праці. Державне управління*. 2017. № 286. С. 107–110.
64. Мандзіновська Х. О. Економічна безпека держави: сутність, складові елементи та проблеми забезпечення. *Наукові записки [Української академії друкарства]*. 2016. № 2. С. 159–166. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nz_2016_2_20.
- 65.Мельниченко О. А. Теоретичні основи державно регулювання параметрів енергетичної безпеки. *Теорія та практика державного управління : збірник наукових праць*. Харків : Вид-во ХарПІ НАДУ "Магістр", 2017. № 2. С. 8-14. URL: https://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/NADU/TPDU/TPDU-57-2017.pdf#page=8.
66. Міненко М. В. Сутність та види суб'єктів забезпечення економічної безпеки підприємств. *Ефективна економіка*. 2014. № 2. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2014_2_77.
- 67.Остудімов Б. А. Доктринальні джерела дослідження енергетичної безпеки. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка*. Вип. 1 (93). 2021. С. 69-79. URL: <https://journal.lduvs.lg.ua/index.php/journal/article/view/1302/1181>.
68. Папуша Н. С. Фінансова безпека особи: генезис. *Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету*. 2011. Вип. 19. С. 230-234. URL: <https://dspace.kntu.kr.ua/handle/123456789/163>.
69. Скриньковський Р. М., Крамар Р. І., Машталір Х. В. Діагностика безпеки підприємства в політико-правовій сфері. *Вісник Південного регіонального центру Національної академії правових наук України*. 2016. № 7. С. 151-158. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vprc_2016_7_20.
70. Тарасенко О. Ю. Економічна безпека України: загрози та перспективи забезпечення. *Вісник Донбаської державної машинобудівної академії*. 2017. № 1. С. 184-187. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vddma_2017_1_34.
71. Ткаленко С. І. Інвестиційна безпека в умовах глобалізації фінансових потоків. *Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України*. 2010. № 1. С. 282-292.

72. Фінансова безпека соціально-економічного розвитку держави: сучасні проблеми та стратегічні орієнтири : монографія / [А. О. Абдрахманова та ін.] ; за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. О. В. Чернявської ; Вищ. навч. закл. Укоопспілки "Полтав. ун-т економіки і торгівлі" (ПУЕТ). - Полтава : ПУЕТ, 2012. - 459 с. URL: <http://dspace.puet.edu.ua/handle/123456789/5353>.
73. Целуйко О. І. Особливості державного регулювання фінансової безпеки, як фактора забезпечення національних інтересів держави. *Інвестиції: практика та досвід*. 2021. № 9. С. 143–146. URL: <http://www.investplan.com.ua/?op=1&z=7452&i=20>.
74. Якимчук А. Ю., Кардаш О. Л., Постельжук О. П., Якимчук О. Ф. Оцінка показників соціальної безпеки України у контексті національної безпеки держави задля досягнення цілей сталого розвитку. *Інвестиції: практика та досвід*. 2020. № 13-14. С. 75–80. URL: <http://www.investplan.com.ua/?op=1&z=7102&i=10>.

Інформаційні ресурси

1. Офіційне інтернет-представництво Президента України. URL: <https://www.president.gov.ua/>
2. Офіційний портал Верховної Ради України. URL: <https://www.rada.gov.ua/>
3. Урядовий портал. URL: <https://www.kmu.gov.ua/>
4. Офіційний вебпортал Бюро економічної безпеки України. URL: <https://esbu.gov.ua/>
5. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. URL: <https://www.mof.gov.ua/uk>
6. Офіційний сайт Рахункової палати України. URL: <https://rp.gov.ua/home/>
7. Офіційний сайт Державної аудиторської служби України. URL: <https://dasu.gov.ua/>
8. Офіційний сайт Міністерства юстиції України. URL: <https://minjust.gov.ua/>
9. Офіційний сайт Аудиторської палати України. URL: <https://www.apu.com.ua/>
10. Офіційний сайт Державної податкової служби України. URL: <https://tax.gov.ua/>
11. Офіційний сайт Пенсійного фонду України. URL: <https://www.pfu.gov.ua>
12. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
13. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua/>
14. Офіційний сайт Міністерства освіти і науки України. URL: <https://mon.gov.ua/ua>
15. Офіційний сайт Національної бібліотеки України ім. В.І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/>